

Stručno savjetovanje za lektore inojezičnoga hrvatskoga (SIH)

Iva Milićević i Nikolina Sokolić

U Zagrebu je 9. i 10. srpnja 2010. u organizaciji Croaticuma — centra za hrvatski kao drugi i strani jezik na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu i Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa održano 3. stručno savjetovanje za lektore inojezičnoga hrvatskoga.

0. Uvod

Već treću godinu zaredom *Stručno savjetovanje za lektore inojezičnoga hrvatskoga (SIH)* uspješno je okupilo velik broj lektora hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. Savjetovanje je okupilo brojne lektore hrvatskoga jezika na stranim sveučilištima, lektore Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture, Centra za hrvatske iseljeničke studije u Splitu, Riječke kroatističke škole i Croaticuma — Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik. Važno je istaknuti kako je ovakvo savjetovanje jedna od rijetkih prilika u kojima se lektori okupljaju, upoznaju, uče jedni od drugih, jedni drugima daju ideje. U konačnici, susreti lektora i razmjenjivanja iskustava važni su za njihovo cjeloživotno obrazovanje i stručno usavršavanje. Šezdesetak sudionika, što slušača, što izlagača i ove se godine okupilo na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i izmijenilo svoja lektorska iskustva.

1. Prvi dan

Savjetovanje je otvoreno u petak poslijepodne, 9. srpnja, pozdravnim riječima dekana Filozofskoga fakulteta Damira Borasa, prodekanice za znanost i međunarodnu suradnju Filozofskoga fakulteta Zrinke Jelaske, pročelnice Odsjeka za kroatistiku Mire Menac-Mihalić i koordinatorice Croaticuma Sande Lucije Udier.

Prva sesija započela je pozvanim izlaganjem Ive Pranjkovića o genitivu pod nazivom *Sintaktički status kvantifikatora u tzv. maloj i velikoj množini*, u kojem autor na vrlo zanimljiv način govori o običnoj množini (npr. *ovi*

mladi ljudi), tzv. maloj množini ili paukalu (npr. *ova dva mala čovjeka*) i tzv. velikoj množini (npr. *ovih pet mladih ljudi*). Autor izlaganja ističe kako se pritom sintagme tipa *ova dva mala čovjeka* tumače kao nominativ paukala, a u sintagmama tipa *ovih pet mladih ljudi* ili *mnogo ljudi* oblik *ljudi* tumači se kao nepromjenjiv jer je i sam nepromjenjiv i jer dolazi iza nepromjenjivih kvantifikatora (*pet, mnogo* i sl.).

Na prethodno su se izlaganje Pranjковиća tematski nadovezale Sanja Pešorda i Daniela Bajić izlaganjem *Genitiv kroz igru*. Naglasi su nam važnu ulogu igre u učenju stranoga jezika, ali i osvijestile probleme primjene igara na određenim stupnjevima učenja stranoga jezika i predložile kako te probleme izbjeći. Na primjeru obrade genitiva kroz igru pokazale su nam prilagodljivost igara različitim jezičnim sadržajima i različitim stupnjevima učenja.

Sljedeće izlaganje, također pozvano, bilo je izlaganje Zrinke Jelaska o zastupljenosti padeža i padežnih značenja u hrvatskim tekstovima. Autorica je predstavila dosadašnje spoznaje o čestoti pojedinih padeža i padežnih značenja u različitim tekstovima kako bi se pokazalo koliko su govornici njima izloženi. Zanimljivo, u cjelokupnoj građi najčešća su tri padeža: nominativ, akuzativ i genitiv, koji zajedno pokrivaju 70–80%. Autorica stoga naglašava kako bi padeže trebalo početi poučavati prema njihovim prototipnim i najčešćim ulogama, odabirući tekstove prema njihovoj zasićenosti željenim padežima, a tek poslije uvoditi ostale poštujući načelo čestotnosti.

Prva sesija zaključena je izlaganjem Marice Čilaš Mikulić o uporabi ustrojstva *da + prezent* ili infinitiva — kada su ta dva sintaktička izbora zamjenjiva, odnosno kada nisu, u kojoj se rečeničnoj okolini treba upotrijebiti infinitivna dopuna, a u kojoj konstrukcija *da + prezent*.

Drugu sesiju otvorile su Milivica Gulešić Machata i Sanda Lucija Udier temom *Gramatičke kategorije i inojezični hrvatski*, koje su na primjeru različitih jezika upozorile na poteškoće savladavanja gramatičkih kategorija hrvatskoga jezika. Autorice naglašavaju potrebu različitog pristupa učenju hrvatskoga jezika govornicima jezika nesrodnih hrvatskomu, koji imaju mnogo više poteškoća pri savladavanju hrvatskoga jezika, npr. shvatiti kategoriju koja u njihovom prvom jeziku ne postoji, od govornika jezika srodnih hrvatskomu, npr. slavenskih jezika, kojima su gramatičke kategorije hrvatskoga jezika jasne jer su podudarne s njihovim prvim jezikom.

Antonio Juričić svojim je izlaganjem *Testiranje vokabulara* predstavio dva pristupa u procjenjivanju rječnika neizvornih govornika prema spoznajama Johna Reada iznesenima u knjizi *Assessing Vocabulary*, gdje se prvi pristup koristi riječima kao nezavisnim jedinicama (*the discretepoint approach*), a drugi ih uključuje u kontekst (*the communicative approach*). Autor izlaganja navodi tipove zadataka karakteristične za oba pristupa koji mogu poslužiti poučavanju hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika.

Iva Nazalević i Aida Korajac predstavile su *Prag za sporazumijevanje na hrvatskome jeziku*, koji se izrađuje u okviru projekta *Metodologija i izrada udžbenika i testiranja za hrvatski kao drugi/strani jezik*. Prag za sporazumijevanje ponajprije je namijenjen profesorima hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, a njegov je cilj poboljšanje kvalitete nastavnoga programa i jezične nastave za neizvorne govornike na B1 razini i razinama nižima od nje. Obuhvaća specifične govorne obrasce i jezične strukture pregledno organizirane u poglavlja. Autorice su govorile i o najčešćim problemima s kojima se izrađivači Praga susreću.

Pozvano izlaganje u ovoj sesiji održala je Mihaela Matešić pokušavajući dati odgovor na pitanje *Tko je izvorni govornik hrvatskoga jezika?*. Osvrćući se na probleme i prijepore pri određenju pojma *izvornoga govornika*, koji su u hrvatskoj jezičnoj situaciji dodatno usložnjeni time što uz standardnojezični idiom postoje i tri hrvatska narječna sustava, autorica naglašava da je standardni jezik idiom koji svi govornici moraju svjesno učiti i da on nikomu nije materinski. U tu će se svrhu ispitati postoji li oblik standarda (uzus) kojemu je većina stanovnika u Hrvatskoj svakodnevno izložena, nastojati utvrditi jezične i stilističke značajke uzusa u usporedbi s normom koju donose hrvatski jezični priručnici.

Treća sesija bila je ujedno i posljednja sesija prvoga dana Savjetovanja, a zaokružena je trima pozvanim izlaganjima.

Jezični identitet hrvatske zajednice u Čileu predstavio je Josip Lasić, koji nas je upoznao s brojnim zanimljivim podacima o Hrvatima u Čileu, od masovnoga iseljavanja Hrvata u Čile krajem 19. i početkom 20. stoljeća do činjenice da u Čileu danas živi više od dvjesto tisuća potomaka hrvatskih iseljenika i djeluje velik broj aktivnih hrvatskih klubova, zaklada, organizacija, škola koje izvode nastavu hrvatskoga jezika. Autor izlaganja opisuje koliko se, kako i gdje očuvao hrvatski jezik u pojedinim čileanskim gradovima te na koji je način moguće zaustaviti ili barem usporiti gubljenje hrvatskoga jezika u Čileu.

Ivana Vidović Bolt je u izlaganju *Frazemi i inojezični hrvatski* istaknula zapostavljenost frazema u udžbenicima i priručnicima za učenje inojezičnoga hrvatskoga koja rezultira slabim poznavanjem frazeološkoga fonda. Autorica je napomenula kako je potrebno, ovisno o stupnjevima učenja jezika, osmisliti modele poučavanja frazema i predložila načine poučavanja frazema od samoga početka učenja hrvatskoga jezika.

U ime Bernarde Periš, načelnice Odjela za hrvatsko useljeništvo Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, Viktor Škovrlj održao je pozvano izlaganje o stipendiranju stranih studenata za učenje hrvatskoga jezika u Hrvatskoj (*MVPEI i učenje hrvatskoga jezika*).

Uz pozvane izlagače govorila je i Nataša Nedeljković te je izlaganjem *Kreacija i Croatia* podijelila svoja iskustva s lektorata u Indiji, specifičnih

utoliko što studenti dolaze iz jezičnoga i kulturnoga kruga bitno različitoga od europskoga i potreban im je specifičan pristup.

Prvi dan zaključen je predstavljanjem najnovije kroatističke literature. Monografiju Ivana Markovića o jednoj od triju osnovnih vrsta riječi *Uvod u pridjev* predstavila je Ana Grgić, a o knjizi sabranih spisa Vladimira Anića *Naličje kalupa* govorila je Sanda Lucija Udier. Ivana Brač predstavila je knjigu tridesetak već objavljenih radova Ive Pranjkovića *Ogledi o jezičnoj pravilnosti*, a Marinela Aleksovski dvije knjige Nives Opačić: *Riječi s noć-kasna i kantunala (preko noćnog ormarića)* i *Reci mi to kratko i jasno (hrvatski za normalne ljude)*. O *Zborniku Zagrebačke slavističke škole Povijest hrvatskoga jezika — Književne prakse sedamdesetih* govorila je Anera Ryznar, o zborniku standardnih novoštokavština *Jezični varijeteti i nacionalni identiteti* Iva Nazalević, dok je knjigu Ide Raffaelli o dijakronijskoj semantici *Značenje kroz vrijeme* prikazala Aida Korajac.

Nakon službenoga dijela Savjetovanja organizirano je zajedničko druženje u središtu grada, što je sudionicima omogućilo nastavak izmjenjivanja iskustava i savjeta te sklapanje novih poznanstava, ovaj put u nešto ležernijem okruženju.

2. Drugi dan

Drugi dan Savjetovanja započeo je radno od samoga jutra pozvanim izlaganjima iz hrvatske kulture.

Maša Kolanović govorila je o problematici predavanja hrvatske književnosti u tranziciji, s jedne strane govoreći o tekstovima koji se bave artikulacijom specifičnih društvenih i kulturnih promjena od 19. stoljeća, a s druge strane o kontekstu aktualnoga društvenoga trenutka hrvatske zbilje čija dinamika interferira sa samim procesom predavanja.

Tomislav Šakić na zanimljiv je način predstavio *Film kao kulturni tekst*. Zašavši dublje u fenomen filma, govorio je o njegovom odnosu s kulturom, ističući kako je on njezin proizvod. Spomenuo je i pojam *filmska kultura* napominjući kako se ona odnosi na kulturnu kritiku, odnosno cjelokupan sustav kulturalne potrošnje filma, gdje je film kao kulturni tekst zrcalo stavova, vrijednosti, i životnih stilova u vremenu svojega nastanka.

Posljednje izlaganje četvrte sesije Savjetovanja održao je Tvrtko Jakovina kojim je pokušao dati odgovor na pitanje *Zašto se Hrvati boje prošlosti?*. Primjerima iz različitih razdoblja hrvatske prošlosti prikazao je najproblematičnija mjesta hrvatske nacionalne povijesti. Doveo je u pitanje točnost hrvatske historiografije te je pokušao objasniti zašto Hrvati, iako na izvjestan način njime opsjednuti, prošlo ne uzimaju zaozbiljno te ga se boje.

Peta je sesija otvorena radionicom Vesne Požgaj-Hadži i Maše Plešković *Jabuke i kruške ili kako razvijati interkulturalnu kompetenciju*, a obuhvatila

je problem odnosa između jezika i kulture sa stajališta lektora i studenta. Sudionici Savjetovanja, podijeljeni u manje skupine, dobili su zadatke različitoga kulturološkoga karaktera te su, s obzirom na pretpostavljeno radno okruženje (u Hrvatskoj ili u inozemstvu), pokušali izraditi predloške nastavnih jedinica kojima bi se predstavila hrvatska kultura. Radionica je bila iznimno korisna i zanimljiva jer je potaknula raspravu o tome kako pristupiti kulturološkim sadržajima s obzirom na raznolikost potreba i predznanja studenata, a pod pritiskom određenih radnih uvjeta.

Kao nastavak prošlogodišnjega izlaganja o neverbalnoj komunikaciji Ines Carović i Tanja Čarapina na ovogodišnjem su Savjetovanju govorile o interkulturalnom bontonu. Za svakoga je lektora njegovo razredno okruženje manifestacija svijeta u malom. Tu se sastaju različite kulture (uključujući i lektorovu) koje podrazumijevaju i različite kodekse ponašanja. Ako lektor ne poznaje različitosti vlastitoga bontona i bontona svojih studenata, lako može doći do nesporazuma, a nerijetko i do uvrede. Zato je lektorska učionica katkad pravi primjer *Pandorine kutije*. Izlaganjem *Govorništvo u nastavi — interkulturalni bonton* sudionice su konkretnim i zanimljivim primjerima pomogle lektorima koji dolaze u dodir s novim i nepoznatim kulturama, a svojim su im savjetima zasigurno pomogle riješiti problem olakšavanja šoka strancima pri susretu s načinom ponašanja Hrvata.

Ljerka Hofman na temelju vlastitoga iskustva prikazala je kako poučavati inojezični hrvatski koristeći se DVD-om (*Primjer uporabe DVD-a u poučavanju hrvatskog kao stranog jezika*) te je time podsjetila na zamah tehnologije i nezamislivost neuporabe računala i interneta u poučavanju stranih jezika u današnje vrijeme.

Ivana Kovačević govorila je o pogreškama studenata prve i druge godine studija hrvatskoga jezika u Grazu, gdje radi kao lektorica. Autorica je navela kako joj takav sustav pomaže u osmišljavanju nastave te praćenju napretka studenta i procjeni njihovog stupnja ovladavanja jezikom (*Vrste pogrešaka u pisanim tekstovima hrvatskog jezika kao stranoga na početnoj i srednjoj razini učenja*).

Marija Bošnjak izlaganjem u suautorstvu s Lidijom Cvikić savjetovala je sudionike kako prevladati poteškoće u učenju i poučavanju inojezičnoga hrvatskog (*Kako nedostatke pretvoriti u prednosti?*). Izlaganje se temeljilo na primjerima dvaju različitih intenzivnih tečajeva, u Hrvatskoj i u inozemstvu. Jedan je od primjera kako prevladati poteškoće i suradnja među ustanovama na kojima se uči inojezični hrvatski, a u izlaganju je prikazana i izrada video-razglednice s tečaja kao rezultat jedne takve suradnje.

Pretposljednja sesija tematski je obuhvatila područje glazbe i područje međujezične homonimije. Barbara Buršić u izlaganju *Glazba (vokalna) u učenju hrvatskog jezika kao drugog i stranog* govorila je o važnosti i učinkovitosti glazbe u učenju jezika, dajući istovremeno prijedloge istoga kad

se u nastavi obrađuju različite tematske cjeline. O problemu međujezične homonimije govorila su dva izlaganja. Ivana Vidović-Bolt i Nikolina Sokolić iznijele su najčešće primjere lažnih prijatelja između hrvatskoga i poljskoga jezika te predstavile projekt izrade rječnika hrvatsko-poljskih lažnih prijatelja (*Pada li Poljaku lišće u listopadu?*). Ovaj je projekt vrlo važan u nastavi inojezičnoga hrvatskoga, ali i inojezičnoga poljskoga. Važno je napomenuti da bi takav rječnik bio prvi toga tipa, a njegovo bi postojanje olakšalo posao lektorima na hrvatskim i poljskim lektoratima te bi svakako bio od koristi poljskim i hrvatskim studentima koji uče hrvatski, odnosno poljski jezik. Na isti problem, sa stajališta hrvatskoga i ruskoga jezika, nadovezali su se Ivana Brač i Ninoslav Radaković (*Lažni prijatelji u hrvatskom i ruskom jeziku*) te su dali kratak pregled hrvatsko-ruskih međujezičnih homonima.

Nakon kratke stanke za ručak uslijedila je i posljednja, sedma sesija. Otvorila ju je Jasna Novak-Milić radionicom *Što je dobar silabus?*, u kojoj su svi sudionici Savjetovanja podijeljeni u skupine trebali izraditi silabus s obzirom na zadane uvjete. Zadaci nisu bili nimalo jednostavni, ali su zato vjerno predstavljali niz različitih situacija u kojima se lektori mogu naći prilikom sastavljanja silabusa: različiti zahtjevi sveučilišta na kojima poučavaju, vremenski rokovi, različiti oblici silabusa. Radionicom se zajedničkim radom voditeljice i sudionika došlo do odgovora na pitanje kako najbolje sastaviti silabus.

Potom je slijedilo kratko predstavljanje lektorskih projekata. Želimir Ciglar u izlaganju *Medijske zamke i prečice u poučavanju hrvatskog u Makedoniji* govorio je o pokrenutoj internetskoj stranici makedonskih studenata kroatistike, a Ninoslav Radaković predstavio je u ime Nataše Veinović studentske projekte na lektoratu Sveučilišta Ivan Franko u Lavovu od 2005. do 2008. godine i lektoratu na Pekinškom sveučilištu za strane jezike u Kini, 2009./2010. godine. U izlaganju su predstavljeni projekti prijevoda suvremene hrvatske proze i poezije na ukrajinski jezik, organizacija gostovanja hrvatskih književnika i kritičara na stranim sveučilištima i književnim festivalima u inozemstvu te organizacija terenske nastave za studente iz Ukrajine. Marija Jurić (*Studijsko putovanje u Republiku Hrvatsku*) te Maša Plešković i Tomislav Čužić (*Svirajući se ne trude uzalud — pripreme i tijekom stručne ekskurzije*) prenijeli su nam svoja iskustva u organizaciji studijskih putovanja. Željka Macan i Sara Krmpotić predstavile su Riječku kroatističku školu, a Ivana Fakac organiziranje Dana hrvatske kulture na Šleskom sveučilištu. Studentske novine polaznika Croaticuma predstavila je Marinela Aleksovski, dok su Nikolina Sokolić i Ana Grgić upoznale sudionike s folklornom radionicom i završnom priredbom, također u okviru Croaticuma. Velik broj izlaganja u ovoj sesiji samo potvrđuje aktivnost, angažman i inicijativu lektora u promicanju hrvatske kulture i jezika. Svaki projekt na zanimljiv način studente upoznaje sa svime što predstavlja Hrvatsku.

Na samom kraju Savjetovanja održan je okrugli stol pod nazivom *Izazovi lektorskog posla*. Voditelj okrugloga stola bio je Staša Skenžić, viši savjetnik iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, koji je zajedno sa sudionicima raspravljao o prednostima i nedostacima lektorskoga posla te pokušao dati rješenje određenim problemima. Lektori su naknadno imali priliku raspravljati o problemima koje su izlaganja obuhvatila, a prethodno nisu do kraja komentirani. Savjetovanje je nakon toga zatvoreno prigodnim riječima koordinatorice Croaticuma Sande Lucije Udier i Staše Skenžića.

3. Zaključak

Iza nas je još jedno vrlo uspješno savjetovanje. Organizacijskom odboru valja uputiti pohvalu za pokretanje zbornika Savjetovanja koji bi na jednom mjestu obuhvatio i ovjekovječio sve predstavljene radove. Svake godine sve veći broj stručnih i profesionalnih izlaganja, kao i broj sudionika, potvrđuje važnost Savjetovanja za lektore inojezičnoga hrvatskoga. Ovaj dvodnevni događaj, osim stjecanja novih znanja, nudi i mogućnost sklapanja novih poznanstava i prijateljstava te je poticaj za daljnji rad, napredovanje i usavršavanje. Nema sumnje da će tako biti i dogodne.